

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ імені Г.С.КОСТЮКА НАПН УКРАЇНИ
ВГО «ТОВАРИСТВО ПСИХОЛОГІВ УКРАЇНИ»

ІІІ Г П І Т У Т
І С І Х О Л О Г І

ІІІ Міжнародна науково-практична конференція

« Г Е Н Е З А Б У Т Т Я О С О Б И С Т О С Т І »

20 грудня 2016 року

Київ-2017

ББК 88я1(4 Укр)

Редакційна колегія:

Максименко С.Д., дійсний член НАПН України, доктор психол. наук, професор; *Чепелева Н.В.*, дійсний член НАПН України, доктор психол. наук, професор; *Смутьсон М.Л.*, дійсний член НАПН України, доктор психол. наук, професор; *Моляко В.О.*, дійсний член НАПН України, доктор психол. наук, професор; *Карамушка Л.М.*, член.кор. НАПН України, доктор психол. наук, професор; *Кокун О.М.*, член.кор. НАПН України, доктор психол. наук, професор; *Швалб Ю.М.*, доктор психол. наук, професор; *Данилюк І.В.*, доктор психол. наук, професор; *Сердюк Л.З.*, доктор психол. наук, професор; *Канустюк О.М.*, кандидат психол. наук; *Лунев В.Є.*, кандидат психол. наук; *Слободяник Н.В.*, кандидат психол. наук; *Шатирко Л.О.*, старший науковий співробітник.

Статті друкуються в авторській літературній редакції.

III Міжнародна науково-практична конференція «Гене́за буття особистості». - К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2017. - 254 с.

Збірка презентує матеріали III Міжнародна науково-практична конференція «Гене́за буття особистості». У цих матеріалах отримали висвітлення різноманітні актуальні проблеми сучасної психології, представлені практично всі галузі психологічної науки. Зміст матеріалів багатоаспектно й різнопланово відображає нагальні інтереси а останні важливі доробки сучасної психології в Україні.

Вагомі теоретико-методологічні та історико-психологічні роботи становлять велику самостійну цінність і водночас слугують надійним фундаментом для обґрунтованого психологічного проектування розвитку особистості в сучасних мультикультурних умовах.

Широко й багатовекторно висвітлені різноманітні проблеми психології особистості, в тому числі результати численних експериментальних досліджень. Це передусім висвітлення перспектив та умов всебічного розвитку особистості у просторі культури, який фактично став простором освіти та самоосвіти, саморозвитку самодетермінації особистості.

Презентовані також досить численні праці, присвячені особливостям професійного становлення особистості, в тому числі коли актуальними є і поява нових професій, і необхідність професійного перенавчання.

Пильну увагу приділено вивченню й підтримці розвитку творчого потенціалу особистості та дослідженню загальних і специфічних проблем становлення обдарованої особистості.

Традиційно найбільше емпіричних досліджень присвячено вивченню та психологічному супроводу особистісних змін: це праці у галузі вікової, педагогічної психології, акмеології, медичної психології, психологічного консультування, психотерапії та інших царинах практичної психології.

Збірка адресована працівникам у галузях наукової та практичної психології, соціальним і медичним працівникам, аспірантам та студентам вишів, учителям і вихователям; вона буде корисною також широкому загалу, небаїдужому до сучасної психології.

ББК 88я1(4 Укр)

© Інститут психології імені Г.С. Коспока
НАПН України, 2017

СЕКЦІЯ 2. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ	
<i>Андрущенко І.Г.</i> Підходи до розуміння особистісно-орієнтованого розвитку.....	58
<i>Анопрієнко О.В.</i> Стиль батьківської поведінки як детермінанта хронічного стресу підлітків.....	59
<i>Бабатіна С.І.</i> Емпіричне дослідження характеристик часової перспективи та вольових якостей юнаків.....	60
<i>Боброва Л.Г.</i> Особистісний потенціал як умова копінг-стратегій та психологічного благополуччя.....	61
<i>Бохонкова Ю.О.</i> Соціальна зрілість студентської молоді: психологічний ракурс.....	62
<i>Бучма В.В.</i> Міжособистісне спілкування як сфера самореалізації особистості в підлітковому віці.....	63
<i>Візіюх Ю.М.</i> Самоприйняття і соціальна ідентичність епривованої особистості.....	64
<i>Вікторов І.В.</i> Психологічні особливості прояву соціального <i>інтелекту в дітей 4-6 років (з досвіду роботи)</i>	65
<i>Галян І.М., Галян О.І.</i> Генетично-функціональні аспекти ціннісно-смыслового розвитку особистості.....	66
<i>Гпавінська О.Д.</i> Витоки поняття "особистісна суверенність" у сучасній психологічній науці.....	68
<i>Гнатюк О.В.</i> Формування валеологічної культури учнів початкових класів в сучасній школі.....	69
<i>Дригус М.Т.</i> Теоретико-методологічне підґрунтя дослідження самоєфективності особистості.....	70
<i>Євченко І.М.</i> Особливості прояву психологічної суверенності в юнацькому віці ..	71
<i>Завацький Ю.А.</i> Процеси адаптації і мобільності особистості в умовах трансформаційних змін сучасного соціуму.....	72
<i>Зарецька О.О.</i> Самопроектування як одна з провідних стратегій розвитку дорослої особистості.....	73
<i>Зубіашвілі І.К.</i> Соціально-психологічне забезпечення економічної соціалізації старшокласників.....	74
<i>Іванова В.В.</i> Динаміка розвитку творчого мислення у перехідний період: від старшого дошкільного до молодшого шкільного віку.....	75
<i>Івашкевич Е.З.</i> Інтелект особистості у вузькому та широкому розумінні.....	76
<i>Ivashkevych Ernest.</i> Psycho-linguistic aspects of art translation.....	77
<i>Івашкевич І.В.</i> Структурно-функціональна модель становлення професійної компетентності майбутніх юристів.....	78
<i>Ільїна Н.М.</i> Психологічний супровід волонтерства.....	79
<i>Калмикова Л.О.</i> Становлення комунікативної особистості на дошкільному етапі онтогенезу.....	80
<i>Капустюк О.М.</i> Вивчення поведінкового компоненту дитячої самопрезентації.....	82
<i>Кесьян Т.В.</i> Процес саморозвитку особистості в сучасному освітньому просторі.....	83
<i>Кікінежді О.М.</i> Генеза буття особистості: гендерний вимір.....	84
<i>Компанович М.С.</i> Дисфункційність сім'ї як психологічний чинник виникнення психосоматичних серцево-судинних захворювань у підлітків.....	85
<i>Коренева Ю.П.</i> Особливості фрустрації у жінок під час вагітності.....	86
<i>Корнієнко І.О.</i> Огляд життя як метод корекції опанувальної поведінки літніх.....	87
<i>Котик І.О.</i> Ціннісно-смыслова регуляція надійної автентичності особистості.....	88
<i>Крамченкова 8.0.</i> Тіпонова аддикція як психологічний феномен.....	89
<i>Крат Д.А.</i> Роль змі у формуванні медакультури особистості.....	90

3. Москаленко Б. В. Економічна соціалізація особистості : концептуальна модель / В. В. Москаленко // Соціальна психологія. - 2006, №3 (7). - С.3-16.

4. Мухина В. С. Возрастная психология : феноменология развития / В.С. Мухина : Изд. центр "Академия", 1999. - 456с.

ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ У ПЕРЕХІДНИЙ ПЕРІОД: ВІД СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ДО МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Іванова В. 8.

Звернення до ранніх періодів розвитку особистості, особливо в частині креативності не випадкове. З недостатньою повнотою у наукових студіях представлені дані про розвиток творчого мислення у дітей саме на цих етапах їхнього життя, що може спричинити гальмування подальшої програми їхнього розвитку і становлення.

Особливо це стосується відсутності даних про динаміку становлення творчого мислення на ранніх етапах розвитку дитини-дошкільника. Зауважимо, що дана проблематика залишається малодослідженою донині, незважаючи на виклики, пов'язані з реформою української освіти. Старший дошкільний і молодший шкільний вік надзвичайно важливий у психічному розвитку особистості, оскільки саме в цей період здійснюється перехід до навчальної діяльності, її адаптація до нової соціальної ситуації розвитку.

Вчені називають його "кризою", і виділяють три головні ознаки: впертість, негативізм, знецінення вимог дорослих. Якщо ці симптоми є наслідком педагогічної задушеності або стресової для дитини ситуації і лише випадково співпадають з кризовим періодом, то йдеться про суб'єктивну кризу. Об'єктивна криза характеризується появою якісно нового у психічному житті дитини і сприяє появі негативних і позитивних симптомів. До позитивних залічують прогресивні зміни у всіх сферах, починаючи від психофізіологічних функцій і закінчуючи виникненням складних особистісних новоутворень. До них відносять диференційоване сприймання, довільність уваги й пам'яті, логічне запам'ятовування й аналітичне мислення як здатність виявляти зв'язки між предметами і явищами та розв'язувати різноманітні задачі.

У контексті дослідження представляє інтерес розвиток творчого мислення у перехідний період: від дошкільного до молодшого шкільного віку. У новітньому психолого-педагогічному словникові поняття "творче мислення" трактується як "один із видів мислення, який характеризується створенням суб'єктивно або об'єктивно нового продукту і новоутвореннями в самій пізнавальній діяльності по його створенню". Творче мислення є найвищим ступенем прояву продуктивності. Продуктивне мислення з'являється тоді, коли людина, намагаючись розв'язати задачу на основі її формально-логічного аналізу з прямим використанням йому відомих способів, переконується в безплідності таких намагань і в неї виникає потреба в нових **ЗНАННЯХ ЯКІ ДОЗВОЛЯТЬ розв'язати проблему. Усвідомлення такої потреби** говорите про наявність в людини проблемної ситуації Відтак, наявність **ПРОЖМИОІСЩ'** ації виступає умовою виникнення продуктивного мислення. Як бачимо, творче мислення бере свій початок в проблемній ситуації, на розв'язання якої спрямовані мислительні процеси.

Властивістю розвитку творчого мислення дітей старшого дошкільного віку є **ПІСТЬ**, яка у психологічних дослідженнях визначається як **властивість, протилежна ригідності** (остання в загальному вигляді визначається як **складність** лереючення на щось нове, **опір змінам, свого роду непроникливість** (А.Бзсс, Х.вер—р, К.Гольдштейн, **Р.Кеттени** та ін.); як доцільне варіювання способів дій відловід—: до умов, що змінюються; зміна інтерпретації об'єкта проблемної ситуації з вклог—т-ням його в усе нозі й нові зв'язки, в яких він розкривається в своїх прихованих від

суб'єкта властивостях і відношеннях та осмислюється в цілісності різноманітних сторін.

Істотною характеристикою розвитку творчого мислення є виокремлення старшими дошкільниками у проблемній ситуації не проаналізованих раніше "нових" ознак і відношень. Ці ознаки і відношення об'єктивно належать ситуації, але вони не належали засобам її відображення, не сприймалися суб'єктом до того моменту, коли вони були включені до нової системи зв'язків. Ця властивість мислення яскраво виявляється в діяльності, що викликає пізнавальну активність суб'єкта.

Такою діяльністю для молодшого школяра є навчання в школі. Систематичність шкільного навчання, оволодіння основами наукових знань сприяють розвитку особистості учня, особливо його розумовому розвитку. Головною ознакою наукових знань є не тільки ознайомлення з фактами, але і пізнання відношень між ними, завдяки чому дитина отримує можливість розпізнавати явища опосередковано, через зв'язки, які їм характерні. У цьому контексті розвиток творчого мислення залежить від усієї системи шкільного навчання: в поняттях, які засвоюються школярами, відображаються об'єктивні зв'язки та відношення речей, а тому, чим більш узагальнено представлені в свідомості школярів ці зв'язки, тим легше вони використовують їх при вирішенні найрізноманітніших завдань

ЛІТЕРАТУРА

1. Божович Л.И. Личность и ее формирование в детском возрасте. - М.: Просвещение, 1968. - 255 с.
2. Мышление в деятельности младших школьников / Под ред. Г.С.Костюка. Г.А.Балла. - К.: Радшк., 1981. - 160 с.

ІНТЕЛЕКТ ОСОБИСТОСТІ У ВУЗЬКОМУ ТА ШИРОКОМУ РОЗУМІННІ

Івашкевич Е.з.

У власних дослідженнях ми розглядаємо поняття "інтелект" в широкому та вузькому смислах слова. Якщо ми говоримо про широкий сенс "інтелекту", йдеться лише про один-єдиний інтелект, про інтелектуальну сферу особистості тощо. В такому розумінні інтелект особистості можна описати як ієрархічну систему, яка має декілька рівнів. Перший рівень - рівень функціонування когніцій, до яких психологи відносять основні психічні процеси (відчуття, сприймання, пам'ять, увага як контроль), а також мислення та уява, мова і мовлення [1]. Другий рівень інтелекту - рівень метакогніцій (метакогнітивні інтегратори, "вторинні" психічні процеси), серед яких основні - інтелектуальна ініціація (самостійна постановка задачі), рефлексія, децентрація, інтелектуальні стратегії та уміння (здатності та компетентності), а також метакогнітивний моніторинг, інтуїція, інтелектуальні аттітюди (цінності, смисли) [1]. Перший та другий рівні інтелекту, на нашу думку, цілковито усвідомлюються особистістю, яка здійснює інтелектуальну діяльність. Третій рівень інтелекту ампліфікує характеристики як першого, так і другого рівнів, при цьому інтелектуальна діяльність здійснюється переважно на неусвідомлюваному рівні. Четвертий рівень, який наближує особистість до використання автоматизованих навичок та вмінь. Наступний, четвертий рівень, - рівень метаінтелектуальної діяльності, на якому відбувається експлікація творчих здобутків особистості. Саме завдяки даному, четвертому рівню інтелекту людина здатна встановлювати взаємодію не лише із різними об'єктами та іншими людьми, а й зі світом в цілому, розширюючи тим самим межі свого інтелекту і розпочинаючи діалог з творчим початком світу. І, нарешті останній, п'ятий рівень інтелекту - рівень, який наближує нас до так званого "істотного інтелекту".